

IMBOLO MBUE

QUAN FÈIEM GOIG

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE NEUS BONILLA BENAGES

BARCELONA 2021

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *How Beautiful We Were*

Publicat per
QUADERNS CREMA
Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2021 by Imbolo Mbue. Tots els drets reservats
© de la traducció, 2021 by Neus Bonilla Benages
© d'aquesta edició, 2021 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-650-0
DIPÒSIT LEGAL: B. 16 185-2021

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *octubre de 2021*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

«Ens hauríem d'haver imaginat...»	9
La Thula	37
La canalla	81
En Bongo	97
La canalla	143
La Sahel	155
La canalla	225
La iaia	249
La canalla	291
En Juba	357
La canalla	391
<i>Agraïments</i>	413

Als meus fills, que fan tant i tant de goig.

El poble que va a les fosques veu una gran
llum; sobre els habitants del país a l'ombra
la llum resplendeix.

Isaïes 9,2

Ens hauríem d'haver imaginat que s'acostava el final. ¿Com pot ser que no ho veiéssim? Que comencés a ploure àcid i l'aigua dels rius es tornés de color verd eren senyals clars que la terra no trigaria gaire a morir-se. Però, de fet, ¿com ho havíem de saber, si ells ens ho amagaven? Quan vam començar a fer tentines i entrebancar-nos, a doblegar-nos i trencar-nos com branquillons, ens van dir que aviat s'hauria acabat, que de seguida ens tornaríem a trobar bé. Ens van demanar que participéssim a les reunions del poble per poder-ne parlar, ens van demanar que hi confiéssim.

Els hauríem d'haver escopit a la cara i els hauríem d'haver dit què eren realment: mentiders, salvatges, mesquins, gent sense escrúpols. Hauríem d'haver maleït les seves mares i àvies, insultat els seus pares i resat perquè als seus fills els passessin calamitats sense nom. Els detestàvem, i detestàvem les seves reunions, però tot i això no ens en vam saltar ni una: cada dos mesos anàvem a la plaça del poble per escoltar-los. Ens estàvem morint i no sabíem què fer. Estàvem espantats i aquelles reunions eren l'única oportunitat de salvar-nos.

Els dies assenyalats, tan bon punt sortíem de l'escola, corríem cap a casa per enllestir la feina de pressa i no perdre'ns ni una paraula de la reunió. Anàvem a treure aigua del pou, empaitàvem les cabres i les gallines que corriien entre les cabanes i les tancàvem en una cleda feta de bambú, escombràvem les fulles i els branquillons acumulats al pati de davant de casa. Havent sopat rentàvem les olles de ferro i les piles de bols i sortíem molt abans que comencés la reunió: volíem arribar a la plaça abans que, vestits amb les seves

americanes elegants i les sabates enllustrades, ells la trepitgessin. Les mares també s'afanyaven a arribar-hi, igual que els pares, que deixaven a mitges la feina del bosc, més enllà del gran riu, amb els palmells de les mans i les plantes dels peus arrebossats de terra enverinada. «La feina no se n'anirà enlloc, però d'oportunitats per sentir què diuen els de Pexton no en tenim gaires», ens deien. Els pares anaven a les reunions fins i tot si ja no els quedaven forces, al cap d'hores de trescar sota un sol alhora bondadós i cruel, perquè representava que hi havíem de ser tots.

L'única persona que no hi anava era en Konga, el boig del poble. En Konga no era conscient de com patíem i no tenia por del que passava ni del que s'esdevindria. Nosaltres li passàvem rabent pel costat mentre ell dormia davant l'edifici de l'escola, roncant i somicant o bé rebolcant-se, gratant-se o mormolant amb els ulls tancats. Atrapat com estava en un món en què els esperits regnaven sobre els homes indefensos, no en sabia res, de Pexton.

Un cop a la plaça, sèiem en un silenci gairebé sepulcral mentre el sol s'acomiadava de nosaltres fins l'endemà, sense adonar-nos com la bellesa de la posta realçava encara més la nostra angoixa. Els homes de Pexton deixaven els maletins a la taula que el cap del nostre poble, el woja Beki, els havia preparat mentre nosaltres ens els miràvem. Sempre en venien tres: els havíem batejat com el Cara-rodona (tenia la cara com una pilota, i si l'haguéssim poguda xutar, ens ho hauríem passat la mar de bé), el Malalt (la roba li anava baldera i semblava que s'estigués morint d'algun mal que et devorés la carn) i el Líder (era el que parlava mentre els altres dos feien que sí amb el cap). Mentre ells obrien els maletins i s'anaven passant papers, dient-se coses a cau d'orella i tapant-se la boca per assegurar-se que mentien bé, nosaltres no paràvem de mormolar. Com que no teníem cap altre lloc més important on ser, esperàvem, deses-

perats per sentir bones notícies. De tant en tant ens preguntàvem, fluixet, què pensaven quan s'aturaven i se'ns quedaven mirant: els avis i pares asseguts en tamborets davant de tot, els que tenien fills morts o moribunds a primera fila; les àvies i les mares, darrere, acotxant nadons perquè es tranquil·litessin o fulminant-nos amb la mirada si nosaltres fèiem algun soroll que no tocava des de sota el mango. Les noies no paraven de sospirar mentre feien que no amb el cap, i els nois, amuntegats al fons de tot, s'ho miraven amb posat esquerp i la mandíbula serrada.

Inhalàvem, esperàvem, exhalàvem. Recordàvem els que havien mort arran de malalties sense nom i sense cura: els nostres germans, cosins i amics, que havien estat víctimes del verí de l'aigua i el verí de l'aire i el verí dels aliments que creixien en una terra que, des que Pex-ton l'havia començada a perforar, havia anat perdent la puresa. Esperàvem que aquells homes ens miressin als ulls i sentissin una mica de compassió per nosaltres. Érem nens petits, com els seus fills, i volíem que ho reconeguessin, però si ho feien, la seva expressió no ho demostrava pas. Havien vingut per Pex-ton, per netejar la seva consciència, i no pas per nosaltres.

El woja Beki va anar fins al capdavant de la multitud i va donar les gràcies a tothom per ser-hi.

—Estimat poble—va dir, ensenyant unes dents que ningú volia veure—, si no demanem el que volem, no ho aconseguirem mai. Si no expulsem el que tenim al ventre, ¿que potser no patirem restrenyiment i ens morirem?

No vam respondre: no ens importava gens el que digués, sabíem que no ens feia costat. Feia anys que havíem après que, encara que fos el nostre cap i descendís dels mateixos avantpassats que nosaltres, ja no li importàvem gota. Pex-ton havia comprat la seva cooperació i ell, a canvi, els ha-

via venut el nostre futur. Havíem vist amb els nostres propis ulls, i sentit amb les nostres pròpies orelles, com Pex-ton engreixava les seves dones, donava feina als seus fills a la capital i li passava sobres amb diners. Els nostres pares i avis s'hi havien encarat, després que la veritat fos impossible d'ignorar, però ell els havia suplicat que hi confessin, que tenia un pla: tot el que feia era per ajudar-nos a recuperar la terra. Havia vessat moltes llàgrimes i havia jurat per l'Esperit que detestava Pex-ton tant com nosaltres: ¿que no era evident? Els joves del poble havien fet conxorxa per assassinar-lo, però els avis ho van descobrir i els van suplicar que li perdonessin la vida. Ja n'havien viscudes massa, de morts, van afirmar els avis; no es podien permetre car-var més tombes.

El woja Beki va continuar mirant-nos amb aquelles genives fastigoses encara a la vista. Tant de bo no les haguéssim hagudes de veure, però no ho podies evitar, perquè era el primer que veies quan li miraves la cara: unes genives tan negres com la nit, amb taques de diferents tonalitats de rosa i unes dents torçades i separades de color marró.

—Estimadíssim poble—va continuar—, fins i tot el xai sap com demanar el que vol al seu pastor. És per això que ens hem tornat a reunir, per reprendre aquesta conversa. Donem les gràcies als representants de Pex-ton per ser tan amables i tornar per parlar amb nosaltres. Els missatgers són molt útils, però ¿per què els hauríem de menester, quan podem parlar directament de tu a tu? Hi ha hagut molts malentesos, però confio que amb aquesta reunió haurem fet un pas endavant per resoldre el nostre patiment mutu. Espero que passat aquest vespre el nostre poble i Pex-ton puguin emprendre el camí de la concòrdia. Fer amics és meravellós, ¿oi?

Malgrat que sabíem que no els hi consideraríem mai, d'amics, alguns de nosaltres vam fer que sí amb el cap. Sota

la llum de la posta de sol, el poble feia goig i tot; les nostres cares gairebé semblaven lliures de patiment. Els avis i àvies tenien un aspecte tranquil, però sabíem que no ho estaven: havien vist moltes coses, però res com allò.

—Ara sentirem el molt honorable senyor representant de Pexton, que ha vingut des de la llunyana ciutat de Bé-zam per tornar a parlar amb nosaltres—va anunciar el woja Beki abans de tornar al seu seient.

El Líder es va aixecar, va caminar cap a nosaltres i es va aturar al bell mig de la plaça. Se'ns va quedar mirant uns quants segons, amb el cap de gairell i un somriure tan sincer i enèrgic que ens vam preguntar si no l'havia encisat alguna mena de resplendor que ningú ens havia dit que despreníem. Vam esperar que digués alguna cosa que ens fes saltar d'alegria i posar-nos a cantar i ballar. Volíem que ens digués que Pexton havia decidit de marxar i emportar-se les malalties.

Mentre ens contemplava, escrutant el nostre silenci, el seu somriure ample es va tornar més subtil, més tènue. Aparentment satisfet, va començar a parlar: s'alegrava de tornar a ser a Kosawa aquell dia tan bonic. Quin vespre tan preciós, amb aquella lluna creixent a la llunyania, aquella brisa perfecta i aquell so de... ¿era el cant dels pardals, allò? Quin poble més ufanós. Ens volia donar les gràcies per haver vingut, era un goig tornar a veure tothom, i increïble la quantitat de nens preciosos que hi havia al poble de Kosawa. Ens l'havíem de creure: als de l'oficina central els sabia molt de greu el que ens estava passant, i treballaven de valent per resoldre aquell problema perquè tothom recuperés la salut i estigués content. Va parlar lentament, sense deixar de somriure, com si estigués a punt d'anunciar les bones notícies que tant desitjàvem.

Ens escoltàvem aquelles mentides, que ja havíem sentit abans, gairebé sense parpellejar: mentides com ara que les

persones que dirigien Pexton es preocupaven per nosaltres, mentides sobre com importants dignitaris del govern de Sa Excel·lència es preocupaven per nosaltres, mentides sobre centenars de persones a la capital que li havien demanat que ens transmetés el seu condol.

—Ploren cada mort amb vosaltres—va assegurar el Líder—. Aviat tot s’haurà acabat: ja és hora que tot aquest patiment acabi, ¿oi que sí?

El Cara-rodona i el Malalt van assentir.

—Pexton i el govern vetllen pel vostre bé—va continuar—. Fins i tot els dies més negres, recordeu que a Bézam pensem en vosaltres i que fem tot el que podem per ajudar-vos.

Les nostres mares i pares volien que els concretés quan tornarien a ser nets l’aire, l’aigua i la terra, exactament.

—¿Sap quants fills hem enterrat?!—va cridar un dels pares. Es deia Lusaka i n’havia enterrat dos. Havíem anat a tots dos enterraments i havíem plorat sobre els seus cossos, més foscos de pell que no havien estat mai en vida, mudats amb una camisa blanca que aviat es confondria amb la carn.

El fill difunt més jove d’en Lusaka, en Wambi, era el nostre company d’edat i de classe. Ja feia dos anys que en Wambi s’havia mort, però encara el recordàvem: era el millor en aritmètica i el més callat, tret de quan estossejava.

La nostra comunitat es remuntava a segles en el passat, però ningú havia sentit mai uns estossecs com aquells. Quan li entrava l’atac de tos, els ulls se li humitejaven, l’esquena se li encorbava i s’havia d’aguantar en algun lloc per no perdre l’equilibri. Feia molta pena i molta llàstima, però alhora ens feia gràcia, com quan un home gras cau de cul. «¿Que el teu pare no coneix el camí cap a la cabana del re-meier?», li dèiem, rient amb la innocència dels nens sans. El que no sabíem era que alguns de nosaltres aviat també començaríem a tossir. ¿Com podíem imaginar-nos que ens

passaria? ¿Que uns quants tindríem una tos aspra acompanyada d'erupcions i una febre que ens duraria fins al dia de la mort? «Sisplau, no t'acostis a nosaltres amb aquesta tos tan lletja», dèiem a en Wambi, però allò no era només una tos lletja, i aviat ho descobriríem. L'aire brut se li havia enganxat als pulmons: a poc a poc, el verí se li havia escampat pel cos i s'havia convertit en una altra cosa. Abans que ens n'adonéssim, en Wambi era mort.

Gairebé no vam poder ni cantar-li una cançó de comiat, aplegats al voltant del seu taüt, les llàgrimes ens ofegaven les paraules. Algun pare ens va haver de portar del cementiri a casa a collibè, perquè les cames ens feien figa. Al cap de cinc mesos, en van morir dos més, i els que havíem sobreviscut teníem por de morir aviat. Estàvem convençuts que seríem els propers, però a vegades també temíem ser-ne els darrers: que els nens de la nostra edat morissin i ens quedéssim sense amics a qui fer llogots, sense ningú amb qui tastar les gotes de pluja, jugar a la plaça o barallar-nos pel mango més sucós.

Pensàvem en els amics que ens havien deixat sempre que teníem febre o algú tossia prop nostre. Teníem por que algú de casa agafés la malaltia que havia arribat com un lladre en la foscor i que ara rondava per les cabanes, esperant el moment d'entrar-hi. Estàvem amoïnats per tota la família, encara que la malaltia preferia atacar els cossos dels nens petits. Teníem por que el primer d'agafar-la en alguna de les cabanes l'encomanés a algú altre, i aquesta segona persona l'encomanés a algú altre, i al cap de res tota la família sencera la contragués i es morís, l'un darrere l'altre, o potser tots de cop, però segurament l'un darrere l'altre, des del més vell fins al més jove. En aquest cas seríem els últims de morir, després d'haver enterrat els altres. Aquesta angoixa no ens deixava dormir.

No suportàvem anar a dormir amb por, llevar-nos amb

por i passar el dia respirant por. Les nostres mares i pares ens deien que no ens hi amoïnèssim perquè l'Esperit ens guariria i ens protegiria, però les seves paraules no ens reconfortaven: bé que l'Esperit havia protegit els altres nens, ¿i què se n'havia fet? Tot i això, quan els pares ens feien aquesta mena d'afirmacions fèiem que sí amb el cap—els pares, quan ens deien bona nit; les mares, al matí si ens llevàvem plorant per culpa d'un malson—, perquè sabíem que ens mentien per calmar-nos, perquè no tinguéssim malsons, perquè ens llevéssim descansats i sortíssim corrent cap a l'escola havent esmorzat, sense preocupacions i contents, com havia de ser. Recordàvem les mentides dels pares cada cop que hi havia una altra mort, de vegades a les nostres cabanes, de vegades a la cabana del cantó, de vegades de nens més petits que nosaltres, nadons, criatures que tot just acabaven de tastar la vida, sempre nens que coneixíem. Érem joves, però ja sabíem que la mort era imparcial.

«Sisplau, heu de posar-hi remei!», va bramar una de les nostres ties al Líder amb un nadó molt dèbil als braços. Era culpa del verí: el nadó era massa pur per a l'aigua contaminada del pou del poble i les toxines que s'hi havien filtrat des del camp de Pex-ton. Un dels nostres pares va preguntar si mentrestant ens podien enviar aigua neta, si més no per als més petits, però el Líder va fer que no amb el cap; ja l'havia sentida abans, aquesta pregunta. Abans de donar la seva resposta sistemàtica, va respirar profundament: Pex-ton no es dedicava al negoci de l'aigua, però, com que es preocupava per nosaltres, parlaria amb els de l'oficina central, i ells traslladarien la petició al departament del govern encarregat del proveïment d'aigua per veure què s'hi podia fer. ¿Que no era el mateix que el Líder ens havia dit la darrera vegada?, va demanar un avi. ¿Quant de temps triga-

ven, els missatges, a anar d'una oficina a l'altra, a Bézam? «Molt i molt de temps», va respondre el Líder.

Algunes mares es van posar a plorar. Tant de bo els poguéssim eixugar les llàgrimes. Els joves van començar a cridar: «Anirem fins a Bézam i calarem foc a l'oficina central! Us pagarem amb la mateixa moneda!». Els homes de Pex-ton es van limitar a somriure: sabien que els joves no ho farien pas, sabien que Sa Excel·lència els esborraria del mapa si gosaven fer mal a Pex-ton i que el nostre poble quedaria encara més afeblit. Això ja havia passat.

L'any anterior, un grup de sis homes va marxar cap a Bézam amb motxilles de ràfia plenes d'aigua i menjar dessecat. Dirigit per un dels nostres pares—el d'una nena que es diu Thula—, el grup va prometre al poble que no tornarien sense garanties que el govern i Pex-ton restaurarien la nostra terra i la deixarien com era abans. Dia rere dia, esperàvem al costat de la nostra amiga, la Thula, perquè tornessin el seu pare i la resta d'homes, que eren veïns o parents i tres dels quals tenien fills malalts. Al cap de deu dies, com que encara no havien tornat, vam començar a tenir por que els haguessin ficat a la presó, o pitjor, i un segon grup d'homes va anar a buscar els Sis, però van tornar amb les mans buides. Mesos després, els representants de Pex-ton van arribar per fer la primera reunió amb el poble. Quan els nostres ancians van demanar al Líder on creia que eren els homes desapareguts, ell va respondre que no en sabia res, que Pex-ton desconeixia el parador dels ciutadans del país; tret, és clar, que fossin treballadors seus.

Aquell vespre d'octubre de 1980, el Líder, que no havia deixat de somriure, ens va tornar a recordar que Pex-ton vetllava pels nostres interessos, i que malgrat els sacrificis que havíem de fer, algun dia miraríem enrere i estaríem orgullosos que s'hagués interessat en la nostra terra.

Després va demanar si teníem més preguntes, però no

en teníem. La poca esperança que alimentàvem al començament de la reunió s'havia esvaït, enduent-se les nostres darreres paraules. Amb un últim somriure, ens va donar les gràcies per haver-hi anat. El Cara-rodona i el Malalt van començar a desar els papers als maletins per marxar. El conductor els esperava al costat de la nostra escola amb un Land Rover, llest per portar-los a Bézam, de tornada a les seves cases i a les seves vides plenes de coses essencials i supèrflues lliures d'impureses que nosaltres no ens podíem ni imaginar.

El woja Beki es va aixecar i ens va donar les gràcies. Ens va desitjar bona nit i ens va recordar que al cap de vuit setmanes hi tornaria a haver una altra reunió. Ens va desitjar bona sort fins llavors.

La majoria de nits, hauríem abandonat la plaça del poble i ens n'hauríem anat cap a casa.

Caminant en la foscor, hauríem xerrat poc, completament amarats com estàvem d'una mena de desesperació implacable, sufocant. Hauríem caminat a poc a poc, amb el cap cot, avergonyits d'haver tingut esperances i de la nostra insignificança.

Qualsevol altra nit, la reunió ens hauria recordat que nosaltres no els podíem fer res però que, en canvi, ells ens podien fer qualsevol cosa, perquè n'érem propietat. Les seves paraules només haurien servit per inculcar-nos que no podíem posar remei al fet que, feia tres dècades, a Bézam, un dia que no sabrem mai, en una reunió a la qual no vam poder assistir, el nostre govern ens havia deixat en mans de Pexton. Els havia cedit, per escrit, les nostres terres i aigües, i ara no teníem més opció que acceptar que érem propietat seva. Hauríem reconegut que ja feia temps que ens havien derrotat.

Però aquella nit que l'aire no corria gens i els grills estaven estranyament silenciosos, no ens en vam anar cap a casa. Perquè en el precís moment que ens anàvem a aixecar i desitjar-nos bona nit, vam sentir una fressa al fons de la congregació. Vam sentir una veu que ens deia que ens quedéssim asseguts, que la reunió, lluny d'haver-se acabat, tot just havia començat, i quan ens vam girar vam veure un home alt i fibrat, amb els cabells embullats, que només portava uns pantalons foradats per tots costats. Era en Konga, el boig del poble.

Esubufegava com si hagués vingut corrent des de l'edifici de l'escola. Se'l veia eufòric i vigorós; res a veure amb la seva letargia habitual i el seu costum d'arrossegar-se pel poble rient amb amics invisibles i brandant el puny a enemics que ningú més percebia. Li vàiem la brillantor dels ulls fins i tot en la foscor, i la seva excitació es va fer palesa quan va anar fins al capdavant de la multitud a tota velocitat, gairebé flotant de tanta determinació. Ens vam mirar els uns als altres, massa bocabadats per preguntar-nos què feia.

No havíem vist mai el Líder tan sorprès com quan es va girar cap al woja Beki i li va preguntar què volia, en Konga: ¿per què interrompia aquell boig el final de la reunió? No havíem vist mai el woja Beki tan de pedra com quan es va girar cap a en Konga.

Érem davant un boig del poble radicalment diferent.

Com si tingués tota l'autoritat del món, en Konga va bordar als homes de Pexton: els va dir que s'asseguessin, que si no l'havien sentit bé, que si tenien l'orella dura de no rentar-se-la. La reunió no s'havia acabat, no: acabava de començar.

El Líder, emprenyat davant l'atreviment d'en Konga, i oblidant el decòrum que havia portat de Bézam, li va respondre demanant-li amb la mateixa vehemència que com s'atrevia, un boig, a parlar-li a ell, el representant de Pexton, d'aquella manera. En Konga va fer una rialla abans de

contestar-li que tenia el dret de parlar a qui fos de la manera que volgués, cosa que va provocar que el Líder es girés cap al woja Beki i li demanés què feia allà palplantat com un imbècil, tolerant la insolència d'aquell tarat. En Konga es va escurar la gola—a consciència—i va escopir el que imaginem que devia ser un moc enganxós de color groc fosc al bell mig dels peus del Líder.

Vam aguantar la respiració. ¿Que en Konga no sabia qui eren, aquells homes, i què li podien fer?

El Líder el va fulminar amb la mirada, i llavors a nosaltres, i llavors un altre cop a en Konga. Amb quatre gestos va indicar als seus súbdits que agafessin els maletins i es preparessin per marxar. Vam agafar aire profundament, agraiïts que aquell drama hagués abaixat el teló, però l'alleujament es va convertir en perplexitat quan en Konga els va demanar com s'ho pensaven manegar per tornar a Bézam. Els representants es van girar, atònits, per no dir alarmats.

El que va passar a continuació no ens ho hauríem esperat mai. No ens hauríem pogut imaginar mai que en Konga es ficaria la mà a la butxaca dels pantalons davant els representants de Pexton i els habitants del poble. Les mares i les àvies es van tapar els ulls, tement que faria allò que les dones no han de veure, allò que ens havien dit que no miréssim si en Konga ho feia davant nostre.

Nosaltres vam mantenir els ulls oberts, però, i vam veure que en Konga acariciava alguna cosa de dins els pantalons, entreobrint els llavis mentre la tocava, sens dubte exagerant. A poc a poc, en va treure una cosa, la va alçar i va demanar als homes si era seva. Vam obrir els ulls com unes taronges, igual que ells: havien reconegut la clau del seu cotxe, daurada i lluent, a les mans del boig.

Abans de poder-nos recuperar de la revelació, en Konga va preguntar-los on era, el seu xofer. Sempre els esperava al cotxe mentre duraven les reunions, però ¿si en Konga tenia

la clau a la mà, on devia ser? En Konga no ho va dir, sinó que es va limitar a somriure i a informar-los que la clau que tenia a la mà era, efectivament, d'ells, i que quan tornessin a l'edifici que feia d'escola no l'hi trobarien pas, el xofer.

Vam començar a parlar tots alhora. ¿Què passava? ¿Quina una en portava de cap?

El woja Beki va començar a balbucejar, inclinant-se davant del Líder i dient-li que tot plegat era una broma del boig, que havia d'entendre, sisplau, que com que estava tocat de l'ala en Konga no podia discernir que els honorables representants no en feien, de bromes; que podien estar segurs que el conductor es trobava bé, que probablement els esperava al costat del cotxe; que podien estar segurs que en Konga de seguida els tornaria la clau; que sisplau acceptés les més sinceres disculpes de part de tot el poble; que tot allò no era cap estratagema per humiliar els nostres convidats; que els desitjava un molt bon viatge de tornada cap a Bézam; que tot Kosawa els estava la mar d'agraïts que haguessin vingut una vegada més a...

En Konga va ordenar al woja Beki que callés i que s'apartés.

Allò ens va provocar ganes d'udolar d'alegria. Ens moríem per aixecar-nos d'un bot i aplaudir, però no ho vam fer. Presenciàvem un moment extraordinari i no volíem destorbar-ne el desenllaç.

En Konga va aixecar la mirada cap al cel, com si volgués parlar als estels. Quan la va abaixar va informar els homes de Pexton que aquella nit no tornarien a Bézam. El Líder, el Malalt i el Cara-rodona es van mirar i van fer una rialla; els divertia la idea que un boig els amenacés de capturar-los. A nosaltres també ens ho semblava, de divertit, però no vam riure, perquè en Konga ho va tornar a dir, aquesta vegada més a poc a poc i categòricament: «Senyors, avui passaran la nit amb nosaltres a Kosawa».